

SİMİT ve PEYNİR'le BİLİM İNSANI ÖYKÜLERİ

**Gertrude
Elion**

(1918-1999)

Yazan ve Çizen:
Bilgin Ersözlü

1928 yılında bir sabah, New York'tayız. Yeni uyanan Gertrude elini yüzünü yıkamak için banyoda...

O da ne? Dudağımın kenarında bir şey çıkıyor galiba. Dün gece yatarken tam bu noktada garip bir sıcaklık hissetmişim. Şimdi de biraz şişmiş.

Sivilce desem değil...
Annem kesin bilir.
Ona sorayım.

Günaydın Gertrude.
Günaydın Peynirciğim.
Sivilce değilse
ne acaba?

Günaydın Simitçiğim. Emin olmamakla birlikte bir tahminim var ve eğer doğruysa Gertrude'un oraya dokunmaması iyi olur.

Hımm... Endişelenme kızım. Dudağında çıkan şey bir uçuk. Birkaç gün rahatsızlık verir, sonra kendi kendine geçer.

İlaç içmeme gerek yok mu yani?

İlacı yok ki. Aa, bir dakika. Çocukluk anılarım canlandı. Bizim köyde yeni çıkmaya başlayan uçuğa sarımsak sürüldüğünü hatırladım.

Belki de bir bildikleri vardı. Sen kahvaltını ederken iyisi mi ben havanda bir diş sarımsak döveyim.

Neden "Gertrude'un oraya dokunmaması iyi olur." dedin peki?

Çünkü uçuğun nedeni bir virüs. Uçuğa dokunduğu parmağıyla sonra örneğin gözünü kaşırsa virüs gözüne de geçebilir diye.

İşe yarar mı dersin? Günümüzde eczanelerden çeşit çeşit ilaç alabiliyoruz ama henüz ilaçların geliştirilmediği dönemlerde...

...türlü bitkilerden yapılan merhemler ve şuruplardan medet umulurmuş. Bunların işe yaradığı da olmuştur elbette.

Birkaç gün sonra okulda...

Aa! Uçuğun bugün çok daha iyi görünüyor Trudy. Neredeyse kurumuş. Geçmiş olsun.

Evet. O sabah annem sarımsak ezdiği havanın tokmağını uçuğun üzerine bastırdı. Ben de sonrasında hiç dokunmayıp temiz tutmaya çalıştım. Yine de sulandı ve ağzımı her açıp kapadığımda varlığını hissettiren küçük bir yaraya dönüştü. O da geçti sayılır. Teşekkür ederim.

Trudy mi? Gertrude değil miydi?

Bakayım... Trudy, Gertrude isminin kısaltılmış hâliymiş. Okulda ve işte yakın arkadaşları Gertrude'a "Trudy" diye hitap edermiş.

Her derste öğrenmeye büyük istek duysa da en çok fen derslerinde gözleri parlayan, okumayı seven çalışkan bir öğrenciydi. Sosyal yönü de güçlü olan Gertrude müzik dinlemeye, arkadaşlarıyla sinema ve tiyatroya gitmeye de bayılırdı. İki kez sınıf atlayarak liseden 15 yaşında mezun oldu. Ancak bu başarısı onu hayatta ne yapmak istediği, hangi mesleği seçmesi gerektiği gibi sorularla bir hayli erken karşı karşıya bıraktı. Yanıtı ise tam da o günlerde zorlu bir hastalıkla mücadele eden büyükbabasıyla ilgili bir sırada buldu. Tedavisi olmayan bazı hastalıklar vardı ve o ne yapıp edecek, böyle hastalıklar için ilaçlar geliştirecekti.

Üniversiteyi dereceleyle bitirip 19 yaşında kimya diplomasına kavuştu. Ancak ilaç geliştirmek için araştırma yapabileceği bir iş bulmak kolay değildi. O kapıları açabilmek için yüksek lisans eğitimi alması gerekecek, bunun içinse paraya ihtiyacı olacaktı.

Yüksek lisans yıllarında eğitim giderlerini karşılayabilmek için geçici işlerde çalıştı, kalan vakitlerinde ise bir araştırma laboratuvarında gönüllü yardımcılık yaptı. Laboratuvarda çalışkanlığı ve araştırmaların daha verimli ilerlemesini sağlayan yenilikçi fikirleriyle dikkat çekiyordu.

Maalesef Bayan Elion. Biz ilaç geliştirmiyoruz. Turşu üretiyoruz ve gazetede ki ilanda yazdığı gibi sadece ürettiğimiz turşuların asitlik derecesini kontrol edecek bir kimyager arıyoruz.

Bak Gertrude. Ekmek aslanın ağzında. Hem masraflarını karşılayacak kadar para kazanırsın hem de tecrübe. Ayrıca turşuculuk kötü iş mi?

Ha ha ha! Tabii ki her iş önemli ama Gertrude'un hayali başka.

Trudy. Geçen gün bir doktorla karşılaştım. Onun da senin gibi hedefleri var ve laboratuvarına asistan arıyormuş.

Hah. İstedığı gibi bir fırsat çıkıyor galiba.

Haydi bakalım.

Hoş geldiniz Bayan Elion. Ben Doktor Hitchings. Burada sizden beklediğimiz, sağlıklı insan hücreleriyle bakteri ve virüslerin biyokimyasını karşılaştırmanız. Aralarındaki farkları anlamak istiyoruz.

Rahatça çalışabileceği ve fikirlerini paylaşabileceği bir araştırma ortamı sayesinde bazı hastalıkların tedavisi için farklı bir ilaç tasarımı yöntemi geliştirdi. Bazı patojenleri, henüz buluştıkları hücrelere kalıcı zararlar vermeden yok edebilen bir ilaç üzerine yoğunlaştı.

Harika!

İşte tam aradığı iş.

Yaşasın!

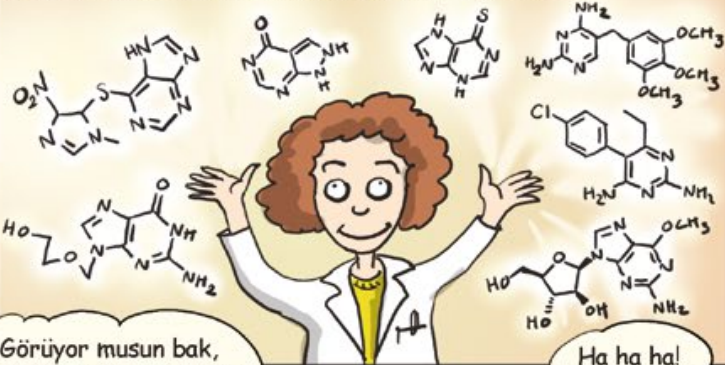

Patojenler derken?

Hastalıklara yol açan çeşitli maddeler ile bakteri, virüs, mantar, parazit gibi mikroorganizmalara patojen deniyor Simitçiğim.

Gertrude'un geliştirdiği lösemi ilacı birçok çocuğun hastalığı atlatmasına yardımcı oldu ve ilaç sanayisinin onun yöntemlerini benimseyip desteklemesini sağladı. Ayrıca Gertrude sıtma ve gut gibi hastalıklar ile bazı enfeksiyonların tedavisinin yanı sıra organ nakli gereken hastaların ihtiyaç duyduğu pek çok ilaç geliştirdi.

Görüyor musun bak, her işte bir hayır var. Turşu şirketi iyi ki işe almamış Gertrude'u.

Ha ha ha!

Gertrude'un geliştirdiği, bazı virüslerin çoğalmasını engelleyerek neden oldukları enfeksiyonları tedavi edebilen ilaçlar günümüzde de yaygın biçimde kullanılıyor.

Çalışmaları sayısız hayatın kurtulmasını sağlayan Gertrude Elion, 1988 yılı Nobel Fizyoloji veya Tıp Ödülü'nü paylaşan üç bilim insanından biridir.

Artık yakından tanıdığımız için Gertrude ablaya biz de "Trudy" diyebilir miyiz Peynirciğim?

Deriz tabii Simitçiğim. Geliştirdiği tüm ilaçlar için teşekkürler Trudy'ye.

